

NGUYỄN TÂM CẤN - PHAN BÁ HÀM

Chân
dung

Những
con người
xứ Nghệ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC VINH

NGUYỄN TÂM CẦN - PHAN BÁ HÀM

Chân dung

NHỮNG CON NGƯỜI XỨ NGHỆ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC VINH

BẢNG CÁC CHỮ VIẾT TẮT	7
LỜI NÓI ĐẦU.....	9
Chương 1. CHÂN DUNG MỘT SỐ NHÀ KHOA BẢNG	13
1. Trạng nguyên Bạch Liêu	14
2. Hồ Tông Thốc - Cuộc đời và giai thoại	24
3. Thám hoa Phan Thúc Trực.....	33
4. Thượng thư Lê Kính	41
5. Mạc Phúc Thanh - Người thầy của mấy vị Thượng thư	47
6. Hoàng giáp Bùi Dương Lịch	54
7. Trần Đình Phong - Một bậc thầy cao hiển.....	61
8. Phó bảng Lê Doãn Nhã	69
9. Những chuyện về cụ Nghè Điển	75
10. Chuyện về Phó bảng Phan Võ	83
11. Một người thầy đạo cao đức trọng.....	92
12. Trần Cẩn - Một thầy CỬ hết lòng vì việc học của cộng đồng	99
13. Bàn về tính gàn của nhà Nho xứ Nghệ	106

Chương 2. NHỮNG TẤM LÒNG VÌ NƯỚC	121
1. Sát hải Đại vương Hoàng Tá Thốn	123
2. Thượng thư Thiếu phó Liêm quận công Trần Đăng Dinh	131
3. Chuyện về các vị Võ giai đình Liên Trì	139
4. Nguyễn Xuân Ôn - Thủ lĩnh cuộc khởi nghĩa Đồng Thông	147
5. Lãnh Ngợi với khởi nghĩa Đồng Thông	155
6. Tô Bá Ngọc - Một điển chủ yêu nước	165
7. Phan Văn Bật - Một nhà Nho yêu nước ở Vân Tụ	174
8. Nguyễn Xuân Hiên - Một nhà hoạt động cách mạng dũng cảm	180
9. Nguyễn Bá Du - Một chiến sĩ cách mạng kiên trung	186
10. Trần Thị Lục - Một cụ tù chính trị luôn "mình vì mọi người"	195
11. Chuyện về một bà mẹ chiến sĩ	201
12. Một cụ thanh niên xung phong khởi nguồn cho sự thành đạt của con cháu	208
13. Chuyện về ông Giáo Cơ	214
14. Trương Dong một thời khói lửa	221
15. Trương Bản trong kỷ ức người cụ thanh niên xung phong	228
16. Chuyện một đội viên dân công hỏa tuyến	234
 Chương 3. NHỮNG CON NGƯỜI THÀNH ĐẠT	 241
1. Chuyện về ông Tú Cả	243
2. Một nhà kỹ thuật tài năng	248

3. Danh y Phan Khiểng.....	254
4. Nhà Folklore học Nguyễn Đổng Chi	257
5. Nguyễn Nghĩa Nguyên - Nhà nghiên cứu văn hóa dân gian nổi bật	267
6. Nhà thơ, nhà Folklore học Trần Hữu Thung	273
7. Giáo sư Hoàng Xuân Hãn - Người đỗ thủ khoa kỳ thi năm 1928 tại Quốc học Huế.....	285
8. Nguyễn Khắc Viện - Một nhà báo lớn của thời đại.....	290
9. Nhà Folklore học Thái Kim Đỉnh.....	295
10. Nhà Folklore học Ninh Viết Giao qua cuốn sách: <i>Xứ Nghệ và tôi</i>	303
11. Trần Minh Siêu - Người say mê nghiên cứu Chủ tịch Hồ Chí Minh.....	311
12. Nhớ về một người thầy Hiệu trưởng cấp 3 phổ thông.....	319
13. Nhà thư pháp Nguyễn Duy Đối	326
14. Thái Doãn Hiếu - Một nhà nghiên cứu phê bình văn học xuất sắc	330
15. Chuyện kể về nước Nhật và nước Mỹ của nhà ngoại giáo Nguyễn Tâm Chiến.....	337
16. Nhà nghiên cứu và giảng dạy Văn học dân gian Hoàng Minh Đạo.....	346
KẾT LUẬN	355
TÀI LIỆU THAM KHẢO	358

LỜI NÓI ĐẦU

Khi còn đang dạy học và nhất là thời gian nghỉ hưu rảnh rỗi hơn, chúng tôi đã sưu tầm, công bố được một số công trình nghiên cứu về văn hóa, văn nghệ dân gian, trong đó có nhiều tác phẩm đã đạt giải của Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam và đạt giải Văn học nghệ thuật Hồ Xuân Hương của tỉnh Nghệ An. Bên cạnh những cuốn sách đã in, chúng tôi còn viết được nhiều bài báo mà phần lớn là về chân dung một con người hoặc nghiên cứu về một vấn đề lịch sử, văn hóa xứ Nghệ và đã được đăng tải trên các báo, tạp chí ở trung ương và địa phương. Cuốn sách này chính là tập hợp những bài viết đó.

Nội dung cuốn sách "*Chân dung những con người xứ Nghệ*" được chia thành ba chương, mỗi chương gồm từ 13 đến 16 mục với nhiều chân dung tiêu biểu của những con người xứ Nghệ. Chân dung là hình ảnh của một người. Ở đây

là hình ảnh một số nhà khoa bảng; các nhà khoa học; một số nhà hoạt động cách mạng (kể cả những người tham gia hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, có người là liệt sĩ, có người là thương binh); một số nhà sưu tầm nghiên cứu văn hóa dân gian, nhà nghiên cứu phê bình văn học, nhà báo, nhà thư pháp và có cả nhà ngoại giao. Có những chân dung là người con được sinh ra ở xứ Nghệ, song cũng có một số nhân vật không phải người Nghệ nhưng có nhiều đóng góp cho quá trình xây dựng và phát triển mảnh đất này. Bởi vậy, số nhân vật ở đây được trải rộng trong một không gian khá lớn và trong một khoảng thời gian khá dài.

Trong quá trình tập hợp các bài báo lại chúng tôi thấy được diện mạo của một bức tranh nhiều màu sắc về lịch sử, văn hóa, văn nghệ của vùng đất Nghệ Tĩnh. Đáng tự hào là ở đây có nhiều nhà khoa bảng nổi tiếng, nhiều nhân tài về mọi mặt. Đặc biệt là về tấm lòng yêu nước sâu sắc của các vị quan chức, của người dân và những đóng góp của họ cho quê hương, đất nước trong những điều kiện lịch sử mà họ sinh sống. Bên cạnh những người trực tiếp tham gia các cuộc kháng chiến còn có chân dung của nhiều nhà nghiên cứu, sưu tầm văn hóa dân gian, tức là những nhà Folklore học mà các công trình của họ để lại có ý nghĩa rất quan trọng cho nền văn hóa nước nhà. Nó cho ta thấy Việt Nam nói chung và

Nghệ Tĩnh nói riêng không những có một nền văn hóa, văn nghệ bác học phong phú mà còn có một nền văn hóa, văn nghệ dân gian đa dạng, đặc sắc. Bên cạnh đó còn có câu chuyện của nhà ngoại giao Nguyễn Tâm Chiến giới thiệu thêm về văn hóa của người Nhật, người Mỹ, ở những đất nước phát triển để chúng ta tham khảo, học tập.

Dấu biết "*Chân dung những con người xứ Nghệ*" là vấn đề rộng lớn và chúng tôi chỉ mới giới thiệu được một số rất ít những nhân vật tiêu biểu. Và mặc dù đã có nhiều cố gắng nhưng chắc chắn cuốn sách không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được sự bổ sung góp ý của các bạn đọc xa gần. Mọi sự góp ý xin gửi về địa chỉ tác giả: ông Nguyễn Tâm Cán, xóm 3, xã Liên Thành, huyện Yên Thành, tỉnh Nghệ An, ĐT: 0337907560, Email: ntamcanlt@gmail.com.

Xin gửi đến Nhà xuất bản Đại học Vinh và đông đảo bạn đọc lời cảm ơn chân thành nhất.

Yên Thành, tháng 6 năm 2023

Nguyễn Tâm Cán và Phan Bá Hàm

Hội viên Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC VINH

182 Lê Duẩn, Vinh, Nghệ An

Điện thoại 0238.3551 345 (Máy lẻ: 321) * Fax: 0238. 3855 269

Email: nxbdhv@vinhuni.edu.vn

Chân dung

NHỮNG CON NGƯỜI XỨ NGHỆ

Chịu trách nhiệm nội dung và xuất bản:

Giám đốc kiêm Tổng biên tập

PGS.TS. NGUYỄN HỒNG QUẢNG

Biên tập:

VÔ THỊ HOÀI THƯƠNG

Bìa, trình bày:

LÊ PHƯƠNG HIỀN

Sửa bản in:

TÁC GIẢ

ISBN: 978-604-923-738-6

In 1250 cuốn khổ 14,5 x 20,5 cm

Tại Xưởng in Quân khu 4, số 187 Lê Duẩn, TP. Vinh, Nghệ An

Xác nhận đăng ký KHXB số: 2209-2023/CXBIPH/4-12/DHV

Quyết định xuất bản số: 72-2023/QĐXB-NXB ngày 12 tháng 12 năm 2023

In xong và nộp lưu chiểu Quý IV năm 2023.